

Zondag 13 maart 2016 – Vijfde Zondag van de Veertigdagentijd Dominicuskerk, Utrecht

GODS BARMHARTIGHEID EN DE UWE   Jesaja 43,16-21; Johannes 8,1-11

In gevangnissen zijn de pedofielen de laagsten in rang; zij zijn de zondebok, waarop ieder neerkijkt. En hoe gretig wordt niet het schandaalnieuws verorberd wanneer een vooraanstaand politicus corrupt blijkt. Door zich te verenigen in gezamenlijke verontwaardiging versterkt men bij zichzelf het gevoel daar ver boven te staan. Alsof je door naar beneden te trappen zelf uitstijgt boven dat laag bij de grondse rapaille

Farizeeën en schriftgeleerden brengen samen een vrouw in de kring. Betrapt met een man, zeggen ze. Ze leggen Jezus een wetstekst voor, waarin staat dat overspelplegers gestenigd moeten worden. Maar de man is er niet bij. Dat wekt sterk de indruk dat zij zich samen afzetten tegen één. Bovendien – en dat staat ook woordelijk in het verhaal – is hun eigenlijke zorg niet het overspel; het is hun te doen om de rabbi die daar zit te onderrichten. Zij willen zijn gezag ondermijnen. Als hij JA zegt op zijn vraag, dan is hij ontrouw aan zichzelf – dan predikt hij wel barmhartigheid, maar als het er op aankomt is hij net zo hard als de wet. Bovendien kan hij dan aangeklaagd worden bij de romeinen, want die alleen hebben het recht een doodvonnis uit te spreken. Zegt hij NEE, dan gaat hij tegen de Wet in en is hij zijn gezag als leraar kwijt. In dubbele zin is het allen tegen één.

De reactie van Jezus is veelzeggend: hij buigt zich voorover en schrijft in het zand. Letterlijk staat er: in de aarde. Niemand weet wat hij schreef, maar het gebaar alleen al is veelzeggende lichaamstaal. Hij distancieert zich, trekt zich terug in stilte. Terwijl de beschuldigers rechtop staan, zich verheffen in hun gelijk tegen de vrouw, bukt hij zich naar de grond, een beweging van afdalen en nabij komen. En hij trekt de aandacht van allen weg van de vrouw; de ogen zijn nu gericht op zijn stille schrijven. Jezus laat iedereen, aanklagers en omstanders, inkeren in zijn stilte: waar gaat het om, waar moet onze aandacht op gericht staan, wat wil God ons zeggen.

Denk aan het begin van het verhaal: Jezus ging naar de Olijfberg. De berg is de plaats waar men zich terugtrekt, waar God in gesprek is met zijn vriend Mozes; het gaat daar over de bedoeling van ons bestaan, die ingegrift wordt in twee stenen tafelen. Het is of Gods schrijvende vinger van de Sinaï hier in Jezus zichtbaar aanwezig is.

Er zijn ook bijbelgeleerden die denken aan een tekst uit de profeet Jeremia: *Wie zich van mij afkeren zullen in de aarde worden geschreven*. In hun visie schrijft Jezus namen in de grond; niet van de vrouw die onder stenen bedolven letterlijk de grond in moet, maar van de aanklagers. Hoe dan ook: deze rabbi concentreert met zijn schrijven de aandacht op de vraag: wat is de bedoeling van God? Een vraag waarover je moet nadenken, die je niet kunt beantwoorden met een tekst die je uit de bijbelse hoed tovert.

En hij stelt zijn vraag niet vanuit de hoogte: hij bukt zich, stelt zich lager op dan de vrouw, is met haar solidair. Liever zit hij met haar in de beklagdenbank dan mee te doen met haar aanklagers en haar van zich af te stoten.

Tussen het schrijven door – als de aanklagers aandringen – richt hij zich één keer op en zegt: 'wie zonder zonde is, die mag als eerste...' De hint is duidelijk: in plaats van met de beschuldigende vinger te wijzen doe je er verstandiger aan de hand in eigen boezem te steken. Als je zo hard bent tegen anderen, slaat het als een boemerang op jezelf terug. Heb je niet door dat je zelf zonder barmhartigheid nergens bent? De stenen die je wil gooien zullen op je eigen hoofd neerkomen.

Een voor een gaan ze weg. Een voor een, staat er: niet meer samen sterk tegenover één. De burcht waarin ze zich samen sterk voelden wordt ontmanteld, steen voor steen. Ieder wordt geconfronteerd met zichzelf, de stenengooiers worden op zichzelf teruggegooid.

Jezus, Hij die zonder zonde is, is nu met de vrouw alleen. Twee aangeklaagden. Na het woordkabaal een stil intiem moment waarin een echt gesprek mogelijk is. Waar zijn de beschuldigers? Ook ik vonnis je niet. Ga - letterlijk 'vooruit, voorwaarts' – , zondig niet meer. Dat is vergeving: niet op het verleden vastnagelen, maar ook niet goed praten. Hij roept haar naar voren. 'Kap met het verleden. Je kunt anders.' Vergeven is creatief, het is een beroep op nog onbenutte mogelijkheden; vergeving is toekomstgericht. Het is een bijzondere invulling van de woorden uit Jesaja – de eerste lezing: *Denk niet meer aan het verleden. Zie ik ga iets nieuws beginnen.* Vergeven betekent ook vertrouwen stellen en dus risico nemen; dat de ander dit vertrouwen niet of maar gedeeltelijk bevestigt; en het risico dat je zoals Jezus wordt verstoten door degenen die in de veroordeling blijven steken.

Het is soms moeilijk om geen hard oordeel te hebben. Aan het adres van IS strijders bijvoorbeeld. Maar stel dat ik als werkloze jongere niet kan laten zien wat ik waard ben, en het gevoel krijg overbodig te zijn, dan wordt voor mij de neiging om te radicaliseren minder onbegrijpelijk. De gulden regel zegt: wat je wil dat anderen met jou doen, doe dat ook met anderen. Zou je willen dat je wordt vastgepind op je fouten in het verleden? Dat ze niet zien dat je eigenlijk anders wilde, maar je liet begoochelen of bang was er niet meer bij te horen? Wil je dat anderen je links laten leggen omdat ze je niet meer vertrouwen en niets goeds meer van je verwachten? Nou dan!

Jozef Essing o.p.